

LLIBRES

CIÈNCIA I IL·LUSTRACIÓ VALENCIANES

**EL ATLAS ZOOLOGICO,
EL MEGATERIO Y LAS TÉCNICAS DE
PESCA VALENCIANAS, 1742-1799.**
JUAN BAUTISTA BRU DE RAMÓN.

JOSÉ M. LÓPEZ PIÑERO
Ajuntament de València, Colecció "Científicos
Valencianos", València, 1996, 348 pp.

El XVIII, segle infame i esborrable per a certa ortodòxia espanyola, està cobrant peatge a una societat tan deutora dels seus postulats. Parlem d'una centúria que es va batejar com a època de "Llums" i que, malgrat les dècades transcorregudes, encara ens apareix com la cimentadora del món contemporani: l'atac dirigit a aquells principis des de la postmodernitat i les causes que expliquen aquesta andanada, deixen, *malgré tout*, un espai a certa actitud il·lustrada, a certes utopies enteses com a necessitats morals. Perquè el segle XVIII renaix, avui dia i quasi a cada instant, com a escenari d'excel·lent i no tan lloable narrativa, o com a pedra de toc del debat entre els pensadors més conspicus. O com en el cas valencià, i sota la forma d'un projecte de museu, ocupa les pàgines de la premsa diària. Hi ha el regust del redescobriments, doncs.

A Espanya en general, el XVIII fou agranat per la dictadura de Franco: massa estrangeria, massa perill, massa sospites. A València en particular, a més, i com que el mal venia d'Almansa, costava moltíssim més de (re)situar les generacions il·lustrades valencianes. Els treballs acadèmics, que valoraven tant aquella colla de pensadors i activistes, s'estavellaven contra el *parti pris*, i només l'orgull local assumí el desafiament d'elevat els nostres homes del divuit a la categoria de tòtem. Per entendre's: encara avui, i per a ben bona part de la nostra ciutadania, l'expressió "Il·lustració valenciana" remet més al personatge de còmic *Pumby* que no a Mayans.

En la dura lluita per situar equilibradament el XVIII valencià en la ment dels valencians, i en sinto-

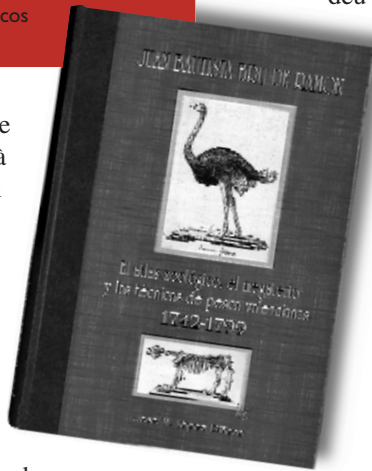
nia amb la tasca d'altres magnífics investigadors, trobem el cavaller José M. López Piñero. Ara, amb el mecenatge de l'Ajuntament del Cap i Casal, veu la llum una obra que corona, amb vista al gran públic, deu anys dels seus esforços.

El llibre en qüestió ens retrata Juan Baustista Bru de Ramón, "pintor anatòmic" i dissecador adreçat a les indagacions zootòmiques, que fou un primerenc divulgador dels sabers moderns del món animal. Va destacar, fonamentalment, com a il·lustrador zoològic, però el 1789, aquell valentí que havia nascut en 1742 va muntar el primer esquelet de *Megatherium* i, al mateix temps, el primer esquelet de mamífer fòssil en tot el món, tot constituint un dels tombants de la paleontologia.

López Piñero es dol perquè el nom de Bru de Ramon "no figura en la mayoría de los libros de consulta, tratados y estudios monográficos sobre temas directamente relacionados con su obra y buena parte de los que lo citan sólo ofrece alusiones y noticias erróneas (...)". Desaparició de la memòria col·lectiva, oblit, desconeixement, són els "entuetos" que vol desfer aquest catedràtic de la Universitat de València. Tot s'ha de dir, l'edició que comentem li facilitarà les coses: gran format, agradable concepció, i una antologia de treballs —amb les bellíssimes làmines respectives— que acompanya l'estudi del conjunt de la vida i obra del nostre científic il·lustrat.

Embarcar-se al virregnat del Perú en una expedició francesa per tal de mesurar un grau del meridià terrestre —com va fer el novelder Jorge Juan—, o donar coherència als ossos d'un animal fòssil trobat al Riu de la Plata, són actuacions que remetent al mateix clima intel·lectual: aventures de la raó que ha de vèncer aqueixa fosca i trista dama que és la ignorància. Ni que siga dos segles i escaig després.

MARC BORRÀS

PER ENTENDRE LA SOCIETAT DE LA INFORMACIÓ

SOCIEDAD DIGITAL. DEL HOMO SAPIENS AL HOMO DIGITALIS

JOSÉ B. TERCEIRO

Alianza Editorial, Madrid, 1996. 245 pp.

EL OJO ELECTRÓNICO. EL AUGE DE LA SOCIEDAD DE LA VIGILANCIA

DAVID LYON

Col. "Tecnología, Economía y Sociedad", Alianza Editorial, Madrid, 1995. 322 pp.

José B. Terceiro és professor d'Economia i autodidacte informàtic. No hi ha més garantia d'eficàcia, quan ens referim a les noves tecnologies, que la condició d'autodidacte. Com la Història de la Tecnologia ens ha ensenyat, els canvis tecnològics exigeixen en els individus trobar un equilibri entre el coneixement tèdric dels nous instruments i les seues possibilitats d'utilització. Un excés de la teoria resulta redundant, però el seu defecte és fatal, ja que aparta l'individu de la seua utilització racional. El llibre de Terceiro intenta ajudar-nos a trobar aqueix equilibri transformant-nos en *homo digitalis*, i ens avança als inevitables canvis que la telemàtica introduirà en la nostra vida quotidiana ho vulguem o no. La capacitat d'explicar didàcticament el context global generat per l'aparició de la xarxa de xarxes (Internet) constitueix la virtut principal del llibre. El llibre ofereix una visió dels components bàsics de la xarxa (servidors, nodes), la manera d'organitzar-se la informació i localitzar-la (hipertext, navegadors), els serveis que subministra (correu electrònic, fòrums, serveis *on line*, arxius d'informació especialitzada) i fins i tot com actuar i planificar les recerques en els nostres viatges pel ciberespai. Finalment, hi ha una explicació i una previsió dels canvis que provocarà, en la societat del futur immediat, la societat digitalitzada (teletreball, telemedicina, teleducació, relacions comercials, ocupació i participació política). Fatalment, el llibre serà tan efímer com el camp a què es dedica, ja que la seua obsolescència és proporcional a l'extensió vertiginosa de la cultura informàtica, protegida per una campanya de màrqueting sense precedents.

Quant a l'assaig de David Lyon, pretén reflexionar sobre la connexió entre informàtica i vigilància. L'evolució històrica del concepte de vigilància passaria per tres punts decisius situats en Marx (la gestió de la producció), Weber (la burocràcia) i Foucault (la normalització social). Lyon vol

diferenciar-se d'aquests precedents, en especial del referent obligat *Vigilar i castigar* de Foucault, tot presentant una noció de vigilància tan suficientment general que els englobe tots sense deixar d'aparèixer emparada amb les característiques pròpies de la informàtica. Així doncs, vigilar s'identifica amb la recopilació de dades. Eliminant el caràcter coactiu del concepte, la vigilància es transforma en un fenomen ambigu del qual, ahora, pot fer-se dependre la distribució equitativa dels recursos

necessària per al funcionament de l'estat del benestar i el control electrònic dels moviments dels individus.

Les grans bases de dades on s'emmagatzema la informació constituïran l'instrument de la vigilància. La informàtica seria molt més que un auxiliar tècnic en proporcionar-los una dinàmica pròpia. L'encreuament de dades i la confecció de perfils permeten que, a partir de dades disperses, s'obtinga una imatge precisa dels individus, tot transformant les bases de dades en sistemes de control social. D'aquesta manera, la vigilància que, històricament, havia estat limitada i imperfecta, emparada en el flux constant de la informació forma part essencial de l'estructura de la societat que esdevé, així, en "societat de la vigilància", concepte que seria una forma distinta d'afrontar el debat sobre la postmodernitat i el paper capital que François Lyotard hi donava a la informació. Sense necessitat de subministrar de forma voluntària dades sensibles, qualsevol dels nostres actes socials queda registrat. La vigilància seria un element imprescindible de la participació social, fins al punt que etiquetaria com a asocials els individus que no registren en els seus actes la petja electrònica. Aquesta aura electrònica que envolta l'individu finalment formaria part d'ell, una espècie de personalitat disseminada amb què caldria comptar en analitzar la crisi del subjecte en la societat postindustrial.

XAVIER GARCIA RAFFI

UNS CRITERIS MÉS MODERNS

DOCUMENTS DE LA SECCIÓ FILOLÒGICA III,

“BIBLIOTECA FILOLÒGICA, XXX”
Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1996. 177 pàgs.

El tercer volum dels *Documents de la Secció Filològica*, com el primer i el segon, respon a la voluntat de l'IEC de fer arribar, a qualssevol professionals de la llengua o persones interessades, els seus acords en matèria lingüística. Ara, però, les sancions que s'hi apleguen apareixen sota el pes d'un esdeveniment important: la publicació, el 1995, del tan desitjat *Diccionari de la Llengua Catalana*. Això ha fet que s'inclougués als *Documents* els criteris que la Secció Filològica ha utilitzat per a la seua elaboració, els quals tenen un interès especial perquè modernitzen, renovant-los i complementant-los, els judicis de Pompeu Fabra.

A més d'això, els temes que contenen els *Documents* són: a) la proposta sobre el sistema de transcripció i transliteració dels noms russos, utilíssima per als professionals de la comunicació ara que la cultura russa és més a prop de nosaltres; b) sobre els signes d'interrogació i admiració, a fi que tothom —que ho tinguen en compte algunes editorials!— conega definitivament la normativa i se n'adone de la inutilitat del signe invertit; c) sobre els compostos en *-edre* i sobre toponímia; d) la proposta per a un estàndard oral (morfologia) complementada dels acords presos, a requesta d'alguns filòlegs valencians, sobre diversos punts de la normativa verbal i dels demostratius (sobre això, no és gens sobrer de recordar la darrera edició revisada del *Manual d'ús de l'estàndard oral* de Josep Lacreu), la qual proposta manifesta la decisió de l'IEC d'elaborar un estàndard polimorf, gens discriminant amb les modalitats dialectals i respectuós envers els àmbits d'ús i els registres lingüístics; i d) dues declaracions de caràcter institucional motivades per circumstàncies externes: l'exclusió del català del programa Lingua de la CE, i la carta de la RAE adreçada al president de l'estat.

Finalment, respecte dels criteris d'elaboració del *Diccionari*, només destacarem: a) la nova normativa de l'ús del guionet, més simplificada i sistematitzada i, al capdavant, més racional i efectiva; i b) la millora pel que fa a la representació i al contingut dels articles (per exemple, en el cas dels substantius de dos gèneres i en el de la feminització dels noms d'oficis i càrrecs), els quals guanyen en economia, en coherència i en actualitat i modernitat conceptuals.

RAMON RAMON

EN LA ESTELA DE LA TEORÍA

PAUL A. BOVÉ

Frónesis I, Ediciones Cátedra-Universitat de València, Madrid, 1996, 200 pp.

La Universitat de València enceta un nou capítol en la incipient però fecunda col·laboració editorial amb Cátedra. La col·lecció «Frónesis», dirigida per Sergio Sevilla i Jenaro Talens, s'inaugura amb un llibre recopilatori d'en Paul Bové, un dels crítics literaris nord-americans més bel·ligerants. Potser, més que no de bel·ligerància, caldria parlar de bel·licositat: una predisposició difícil d'entendre a Europa estant, sobretot si recordem que és de literatura que parlem, però més fàcil d'explicar en un context sociopolític tan, diguem-ne, «particular» com el dels EUA. I és que cal parar-se una estona a imaginar que les anàlisis genealogistes o arqueològiques —com diu ell— d'en Foucault o l'estratègia deconstructivista d'un Derrida (per posar segurament els exemples més coneguts) deuen provocar més d'una flatulència en els estómacs de l'establiment cultural nord-americà. Allí, a tota aquesta mena de «terrorisme» criticista, el titllen amb l'epítet, que ells consideren despectiu, de «teoria». Deu n'hi do. El llibre de Bové és, per tot això, un document sociopolític més que no únicament literari. Un document que corrobora que els britànics feren, almenys, una cosa bé: enviar els integristes, ultramuntans i d'altres genuflexos de l'ortodòxia als territoris d'ultramar. Que en deu de ser, de difícil, d'exercitar-hi els músculs del pensament d'ençà de l'artrosi reaganista!

ECONOMÍA, TURISMO Y MEDIO AMBIENTE

ELIES FURIÓ BLASCO

Monografia I, Tirant lo Blanch-Universitat de València, València, 1996, 197 pp.

Almenys d'ençà de Malthus, els economistes sempre han tingut en compte l'equació que relacionava recursos naturals i activitat econòmica, si bé no va ser fins a l'inici de l'actual segle que hom va adonar-se que la segona creixia en detriment dels primers, que exhibien, a més, una data de caducitat alarmentant pròxima. Fou aleshores que nous conceptes («desenvolupament sostenible», sens dubte, és el de més predicament) i noves perspectives epistemològiques, donaren a llum altres àrees de coneixement: l'economia del medi ambient o l'economia ecològica se situen en la punta de llança d'una disciplina, com l'economia, que ha de refinar constantment i continuada els seus instruments d'anàlisi per a sobreposar-los a una realitat entestada a contradir lleis i principis. És en aquest marc de treball que se situa la present monografia, tot intentant d'aïllar la incògnita que permetia d'equilibrar tres variables tan problemàtiques com són economia, medi ambient i —ai las!— el turisme de litoral.

ECONOMÍA CRÍTICA. TRABAJO Y MEDIO AMBIENTE

FRANCESC LA ROCA I AMAT SÁNCHEZ, ED.

Col·lecció «Oberta», Fundació d'Estudis i Iniciatives Sociolaborals-Universitat de València, València, 1996, 324 pp.

Hí hagué una vegada un país situat, més o menys exactament, al Centre de la Perifèria o en la Perifèria del Centre. Després d'espolsar-se la tirania d'un cruel i ancià rei, el regne va créixer en riqueses i felicitat. Molts eren els ornats del nou vedell: el consum augmentà; la demanda creixia; grans operacions financeres contribuïen a la pública congratulació. De sobte, un dia qualsevol de l'any de 1993 hom va pronunciar les paraules màgiques: «No hi ha diners.» Això volia dir la crisi, la pesta, la general pandèmia dels diners. Els grans estadistes, els tàctics i d'altres sibil·les proposaren Nous Ordres, Programes d'Inversions Públiques, Grans Reformes. Mentrestant, en una petita ciutat del racó oriental de la Mediterrània, un grup de gent s'afanyava a preparar les IV Jornades d'Economia Crítica i, en veu baixa afirmaven que hi havia una altra manera —crítica i més humana— de veure les coses... Mentrestant, a les megalòpolis, nous consellers continuaven cercant la pedra angular, l'almagest econòmic: la Revitalització de l'antic vedell d'or. Però contra tots els vedells d'or, sempre hi haurà almenys un parell de taules per trencar. Aquest llibre n'és una.